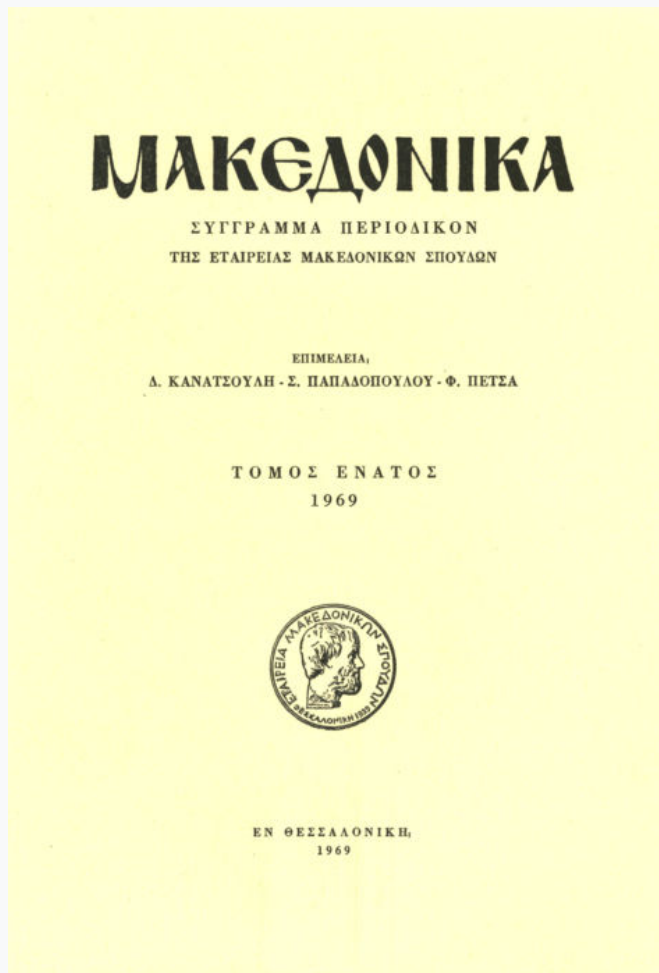

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Μιλιάρια του Μουσείου Βεροίας

Ιωάννης Π. Τουράτσογλου

doi: [10.12681/makedonika.1049](https://doi.org/10.12681/makedonika.1049)

Copyright © 2015, Ιωάννης Π. Τουράτσογλου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τουράτσογλου Ι. Π. (1969). Μιλιάρια του Μουσείου Βεροίας. *Μακεδονικά*, 9, 317–323.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1049>

ΜΙΛΙΑΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Τὰ παρουσιαζόμενα ἐνταῦθα τέσσερα μιλιάρια τοῦ Μουσείου Βεροίας, περισυλλεγένητα κατὰ καιροὺς ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Φ. Πέτσα¹ εἴτε ἐκ θέσεων αὐτῆς ταύτης τῆς «ζαθέης μητροπόλεως» εἴτε ἐκ σημείων τῆς περιοχῆς, ἴστανται μέχρι σήμερον τὰ μόνα σωζόμενα κατάλοιπα τοῦ ἐκ τῆς πόλεως ἐκκινούντος ἐπαρχιακοῦ ὁδικοῦ δικτύου κατὰ τοὺς χρόνους

Εἰκ. 1 - 2. Μιλιάριον ὑπ' ἀριθ. 2.

τῆς ρωμαιοκρατίας. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι εἰς τὸ μέλλον «ἀγαθῇ τύχῃ» θὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ αἱ ὁδοὶ τὰς ὁποίας ταῦτα «κατεστήλουν»².

1. Ἀρ. Κατ. Μουσείου 110. Βέροια. Ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν θέσιν «Πρά-

1. Τὸν Ἐφορον κ. Φ. Πέτσαν εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν πρόθυμον παραχώρησιν τοῦ ὑλικοῦ πρὸς δημοσίευσιν.

2. Χρησιμωτάτη ὑπῆρξεν διὰ τὴν παρουσίαν τῶν σχολιαζομένων ἐνταῦθα μιλιαρίων ἡ κατατοπιστικὴ μελέτη τοῦ Gerold Walser, *Itinera Romana. Die Römischen Strassen in der Schweiz*, I Teil: Die Meilensteine, Βέρνη 1967, κυρίως ἀπὸ μεθοδολογικῆς ἀπόψεως.

σινος Κῆπος» κτήματος Ν. Περσίδη, ἔνθα ἔκειτο κατακεχωσμένον (εἰκ. 1-2).

Κυλινδρικός κίων (διάμ. 0,42μ.) ἐξ ἐρυθροφαίου σκληροῦ λίθου, στενούμενος προοδευτικῶς κάτω, ἄνω δὲ ἀπολήγων εἰς χαμηλὸν κόλουρον κῶνον. Ὑψος 2,28μ. Τὸ προοριζόμενον νὰ χωσθῇ ἐντὸς τῆς γῆς ὕψους 0,65μ. κάτω τμήμα, κατεργασμένον ἀδρῶς καὶ ἐπιπολαίως· τὸ ὑπόλοιπον δι' ὀδοντωτοῦ ἐργαλείου. Ἀπόστασις ἀρχῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ κώνου: 0,20μ. Ὑψος ἐπιγραφῆς: 0,62μ. Ὑψος γραμμάτων: 0,055μ. Διάστιχον: 0,035μ. Συμπλ. γραμ., στ. 4:N

Μεταξὺ τῆς κυρίως ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μιλίων διάστημα 0,125μ. Διατήρησις ἀρίστη.

Imp(eratori) Caesari
T(iti) Aeli Hadria
ni Antonini
Augusti Pii Pontif(ici)
5 maxi(mo) trib(unicia) pot(estate) IIII
Co(n)s(uli) III
v v
(milia passuum) XVIII

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς: Ὁ ἀναφερόμενος αὐτοκράτωρ εἶναι ὁ Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβῆς (138-161), ἡ ἐπιγραφή δὲ χρονολογεῖται ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 140 ἕως 9 Δεκεμβρίου 141 (πβλ. C a g n a t, Cours κλπ., σ. 198). Βεβαίως, ὡς δεικνύει καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μιλίων, τὸ μιλιάριον θὰ πρέπη νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν θέσιν εὐρέσεώς του ἐκ σημείου ἀπέχοντος 26.658μ. ἀπὸ τῆς Βεροίας (18 μίλια \times 1.481μ=26.658μ)¹. Ὁ τύπος παρὰ C a g n a t, ἔ.ἀ., σ. 272 καὶ κυρίως σ. 273 (2α ὁμάς).

2. Ἀ ρ. Κ α τ. Μ ο υ σ ε ί ο υ 114. Σταυρὸς Ἡμαθίας. Περισυλλεγὲν ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ ἐκεῖ Δημοτικοῦ σχολείου, ἔνθα παλαιότερον εἶχε μεταφερθῇ ἄλλοθεν² (εἰκ. 3-4).

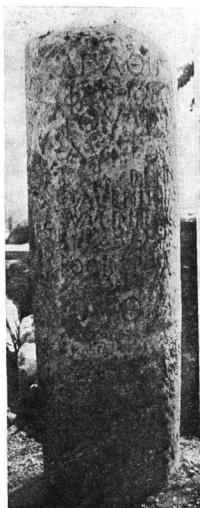
Κυλινδρικός κίων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀπολήγων ἄνω εἰς πεπλατυσμένον κόλουρον κῶνον. Ὑψος 1,25μ., διάμ. 0,36μ. Ἀποκεκρουμένος ἄνω καὶ κάτω κατὰ τμήματα. Ἐπιγραφαὶ ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ ἐπάλληλοι³. Διατήρησις μετρία.

1. Σχετικῶς μὲ τὴν ἀντιστοιχίαν ρωμαϊκοῦ μιλίου καὶ μέτρου, βλ. L. F a n a u d, Voies romaines et vieux chemins en Bourbonnais, Moulins 1966, σ. 16.

2. ΑΔ 20 (1965) Β³ Χρον. 435, πίν. 491β.

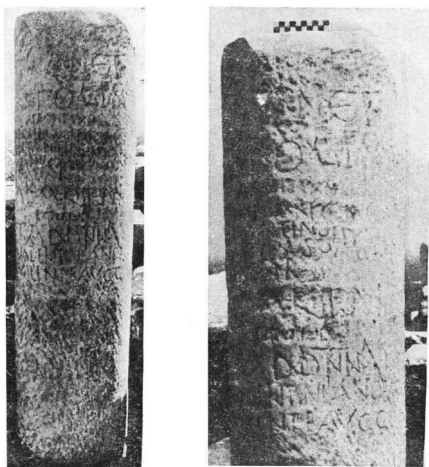
3. Ὑπὸ τὰς τρεῖς μεταγραφόμενας ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ ἐπιγραφάς, διακρίνεται ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ ἑτέρα, πλὴν ὁμως ἐξαιρετικῶς ἐφθαρμένη, πιθανώτατα δὲ καὶ ἀπεξεσμένη.

- 1 Ἀγαθῇ Τύχῃ
 2 [[]]C[[[P] κ[αί]σα-
 (2) Φλαυ(ίου) Κλαυδ(ίου)
 3 [[ρι - - - - - Γ]]ορδι-
 (4) Ἰ ο υ λ ι α ν ο ῦ
 4 [[ανθ̄ - - - - - Ε]]ὐτυχεῖ
 5 σ[ε]βαστῷ ἀρχιε]ρεῖ με-
 (5) Α ὕ γ ο ὕ σ τ ο υ
 6 [[γίστω δημαρ]]χικῆς
 [6] DDNN
 7 ἐ[ξ]ουσίας - - - - -]πα-
 [7] Valentiniano et
 8 τ[ὸ]ς πατρίδος ἡ Μητρ]όπο-
 [8] Valente Augg
 [8a] Ε ὕ τ υ χ ῶ ς
 9 λης[[καὶ Β); νε]ωκό-
 10 ρος Βέροια
 11 Θ

Εἰκ. 3-4. Μιλιάριον ἐπ' ἀριθ. 2.

Παρατηρήσεις: Ἡ Α' ἐπιγραφὴ (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11) — διάστιχον 0,015μ - 0,02μ — χρονολογεῖται πιθανὸν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Γορδιανοῦ Γ' (238-244). Ὁ τύπος παρὰ Cagnat, ἔ.ἀ., σ. 278 (8η ὁμάς). Ἡ Β' ἐπιγραφὴ (ἀριθμοὶ ἐντὸς παρενθέσεων) ἐπὶ αὐτοκράτορος Φλ. Κλ. Ἰουλιανοῦ (355-363) καὶ συγκεκριμένως μετὰ τὸ 360, χρονολογίαν ἀναγορεύσεώς του εἰς Αὐγούστον (πβλ. Cagnat, ἔ.ἀ., σ.245). Ἡ Γ' τέλος, ἡ λατι-

Εἰκ. 5 - 6. Μιλιάριον ὑπ' ἀριθ. 3.

νικὴ (ἀριθμοὶ ἐντὸς ἀγκυλῶν), ἐπὶ συμβασιλείας Φλ. Βαλεντινιανοῦ καὶ Φλ. Βάλεντος (28 Μαρτίου 364-23 Αὐγούστου 367)· πβλ. Cagnat, ἔ.ἀ., σ.246.

Ἡ ἐκ Βεροίας ἀναγραφομένη ἀπόστασις τῶν 13.328μ. (Θ:9×1.481μ) ἡ αὐτὴ περίπου μὲ τὴν σημερινὴν Βεροίας - περιχώρων Σταυροῦ.

3. Ἀρ. Κατ. Μουσείου 113. Βέροια. Ἐκ τῆς στεγαζομένης ποτὲ ἐντὸς τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς Βεροίας, ἄγνωστον πόθεν καὶ πότε μεταφερθὲν ἐκεῖ¹ (εἰκ. 5-6).

Κυλινδρικός ἰσοπαχὴς κίων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, τοῦ ὁποίου αἱ ἄνω

1. ΑΔ 20 (1965) Β³ Χρον. 434, πίν. 491α.

καὶ κάτω ἔδραι (βάσεις) ἔχουσι λειανθῇ κατὰ τὴν μεταγενεστέραν χρῆσιν τοῦ κίονος ὡς ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους βυζαντινοῦ πιθανῶς ναοῦ¹.

Ύψος 1,40μ., Διάμετρος 0,34μ. Ἐπιγραφαὶ ἐλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ ἐπάλληλοι.

1α(;)]Α[
1]ǼNET[]NOC	
2 Α ὕ γ ο υ σ τ ο ς	
(3) Ἀγαθῇ Τύχῃ	
(4) Imp(erator) Cae[s]ar FCOS - -	
(5) Constantinus p(ater) p(atriciae)	
(6) inv(i)ctus Augustus et	
(7) Caesar	
[8] Φλ(άβιον) Βα(λέριον) Κών-	
(9) Ε ὕ τ υ χ ῶ ς	
[10] σ τ α ν τ α	
<10> DDNN	
<11> Valentiniano et	
<12> Valente Augg.	

Παρατηρήσεις: Ἡ Α' ἐπιγραφὴ (1α,1,2,) εἰς τὴν σημερινὴν τῆς κατὰστασιν παραμένει αἰνιγματικὴ καὶ ἀνερμήνευτος. Ἡ Β' (ἀριθμοὶ ἐντὸς παρενθέσεων) ἴσως θὰ πρέπη νὰ χρονολογηθῇ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ἡ Γ' (ἀριθμοὶ ἐντὸς ἀγκυλῶν) ἀσφαλῶς ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ πατρὸς τοῦ τελευταίου, Κωνσταντίου Χλωροῦ (305-306), ἡ δὲ Δ' (ἀριθμοὶ ἐντὸς ἀμβλυγωνίων ἀγκυλῶν) τοποθετεῖται ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τῆς συμβασιλείας Βαλεντινιανοῦ καὶ Βάλεντος.

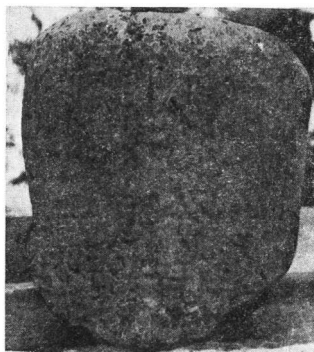
4. Ἀρ. Κατ. Μουσείου 111. Βέροια. Ἐντετειχισμένον εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Βλασίου². Εἰς τὸ Μουσεῖον μετεφέρθη τὸ θέρος τοῦ 1966 (εἰκ. 7).

Τὸ ἄνω τμήμα κυλινδρικοῦ (διάμ. 0,34μ.) κίονος ἐξ ἐρυθροφαίου σπογγώδους λίθου ἀπολήγοντος εἰς πεπλατυσμένον χαμηλὸν κόλουρον κῶνον. Σωζ. ὕψος 0,35μ. Ύψος γραμμάτων ἐλληνικῆς ἐπιγραφῆς 0,03μ., λατινικῆς 0,06μ. Διατήρησις μετριωτάτη.

1. Δὲν ἀποκλείεται, καὶ τοῦτο εἶναι σύνθηδες φαινόμενον διὰ τὴν ἐποχὴν εἰς ἣν ἀνήκει τὸ παρὸν μιλιάριον, ὁ χρησιμοποιοηθεὶς κίων νὰ ἀνῆκε προηγουμένως εἰς κτήριο, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ μεταξὺ εἶχε καταστραφῇ· πβλ. F a n a u d, ἔ.ἀ., σ. 15.

2. ΑΔ 20 (1965) Β³ Χρον. 434, πίν. 492δ.

<i>A' ὄψις</i>		<i>B' ὄψις</i>	
1	Ἀγαθῇ Τύχη	1	Φλά(βιον)
2	Τῷ κυρίῳ ἡμ[ῶ]ν	2	Ἰοβια(νὸν)
3	Αὐτοκράτορι καίσι[
4	Γ]αλ' Βαλ[ερίῳ] Μαξιμια-		
(4)	[[]RDIL		
5	νῷ σεβ(αστῷ) ἡ Μητρόπο-		
6	λι]ς Βέροια		

Εἰκ. 7. Μιλιάριον ἐπ' ἀριθ. 4.

Πα ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς: Ἡ *A'* ἐπιγραφὴ τῆς πρώτης ὄψεως, ἡ ἐλληνικὴ, χρονολογεῖται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Γαλ. Βαλ. Μαξιμιανοῦ (293-311), συγκεκριμένως δὲ μετὰ τὸ ἔτος 305 (πβλ. C a g n a t, ἔ.ἀ., σ. 236). Ὁ τύπος παρὰ C a g n a t, ἔ.ἀ., σ. 278 (8η ὁμάς). Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς *B'* ὄψεως, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φλ. Ἰοβιανοῦ (27 Ἰουνίου 363-16 Φεβρουαρίου 364).

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ

RÉSUMÉ

J e a n T o u r a t s o g l o u, Milliaires du Musée de Veroia.

L' auteur présente quatre milliaires de la ville et de la région de Veroia, exposés aujourd'hui au musée local.

D' après leurs inscriptions grecques et latines, ces milliaires, sont datés du 140-141 jusqu'au 367 ap. J.C.

Pour le moment est prématuré de faire les plans du réseau départemental routier romain d' E m a t h i a, puisqu' aucun de ces milliaires n' est pas trouvé à sa place d'origine.